

Hovedkonklusjoner

- ✓ *Det er svært viktig at Norge som seriøs aktør tilstreber å få flere land til å arbeide etter prinsippene i Haag-konvensjonen*
- ✓ *Norske myndigheter bør bistå opprinnelseslandene med å utvikle gode rutiner for gjennomføring av adopsjon og gjøre dem i stand til å motstå utilbørlig press*
- ✓ *Verdens Barn støtter i prinsippet forslaget om utredning av adoptivøkere i 5 regioner*
- ✓ *Verdens Barn støtter forslaget om godkjenning i 3 faser*
- ✓ *Alle adoptivøkere bør gjennomgå obligatorisk adopsjonsforberedende kurs*
- ✓ *Det bør være en samlet saksbehandlingstid i Norge på maksimalt 9 måneder*
- ✓ *Verdens Barn støtter ikke forslaget om at regionsrådene skal godkjenne alle tildelinger før de kan forelegges søkerne*
- ✓ *Verdens Barn ønsker å beholde dagens veiledende aldersgrense på 45 år*
- ✓ *Verdens Barn ønsker at kompetanse om adopsjon skal samles hos Bufdir*
- ✓ *Adopsjonsmyndighetene må legge til rette for at flere barn med behov for spesiell støtte kan få adoptivforeldre i Norge*
- ✓ *Driftsstøtten til adopsjonsorganisasjonene bør økes, slik at organisasjonene er i stand til å utvikle nye samarbeidsland*
- ✓ *Adopsjonsstøtten bør økes til minst 1G*
- ✓ *Det bør legges bedre til rette for at flere barn med behov for spesiell støtte kan adopteres*

ADOPSJONSFORMIDLING (kapittel 12)

Autorisasjon og formidlingstillatelser

Adopsjonsutvalget foreslår at godkjenning av adopsjonsorganisasjonen bør være tidsbegrenset, slik at det med jevne mellomrom skjer en vurdering av organisasjonen. Godkjenningen bør fornyes hvert femte eller sjuende år. Adopsjonsutvalget foreslår også at adopsjonsorganisasjonens formidlingstillatelse til å drive formidlingsarbeid i et bestemt opprinnelsesland bør være tidsbegrenset. Verdens Barn støtter disse forslagene.

Oppfølgingsrapporter

Ansvar for oppfølgingsrapporter er ikke regulert i lovgivning. Myndighetene må etter Verdens Barns syn ta stilling til om adopsjonsorganisasjonen samt norske myndigheter til sammen oppfyller de krav opprinnelseslandet stiller. Der norske myndigheter gir formidlingstillatelse til virksomhet i et land som krever oppfølgingsrapport, mener bør norske myndigheter ha en plikt til å bistå ved utarbeidelse av slike rapporter.

Etter utvalgets syn må oppfølgingsrapporter betraktes som en plikt der slike rapporter er en forutsetning for adopsjonssamarbeid. Denne forståelsen er også i godt samsvar med Haagkonvensjonen.

Organisasjonenes gebyrer

Organisasjonenes inntekter kommer i stor grad fra de gebyr søkerne betaler. Verdens Barn inntektsfører størsteparten av gebyrene først etter at adopsjonen er gjennomført. Ventetiden er økende i mange land og er over fire år for barn fra Kina. Dette får store konsekvenser for organisasjonens økonomi.

Etter Adopsjonsutvalgets forståelse av konvensjonen må det være akseptabelt og tilrådelig at organisasjonene setter av midler til et sikringsfond slik at disse har mulighet til å møte svingende konjunkturer og valutakurser. Etter utvalgets syn bør det nettopp kreves at organisasjonene har noe avsatte midler av hensyn til å sikre en forsvarlig drift.

Adopsjonsutvalget foreslår at adopsjonsorganisasjonene bør kunne sette opp en post i gebyrene til dekning for arbeid med utvikling av nye land. Dette er rimelig all den stund søkerne i en bestemt adopsjonssak nyter godt av et etablert samarbeid som tidligere søkere har bidratt til å utvikle.

Verdens Barn støtter utvalget i disse forslagene.

Driftsstøtte

Adopsjonsutvalget peker på at nivået på driftsstøtten til adopsjonsorganisasjonene må økes, blant annet for å kompensere for at organisasjonene over tid har ivaretatt ansvar og funksjoner som etter Haagkonvensjonen tilfaller myndighetene. Den driftsstøtte organisasjonene har fått, som heller ikke ble prisjustert fra 1991 til 2007, står ikke i rimelig forhold til ansvar og oppgaver.

Utvalget har påpekt ovenfor at organisasjonene må gis mulighet for å bygge seg opp en buffer. Adopsjonsutvalget foreslår at driftsstøtten til adopsjonsorganisasjonene bør synliggjøres som en egen post på statsbudsjettet.

Organisasjonene har ansvar for å utvikle nye land samt pleie kontakter i etablerte samarbeidsland, men det er myndighetenes klare ansvar å gi organisasjonene de rammevilkår som er nødvendig for at organisasjonene også i praksis skal kunne ivareta sitt ansvar.

Verdens Barn støtter utvalgets forslag og mener at økt driftsstøtte er nødvendig, særlig i en overgangsfase for å rette opp en situasjon som har fått utvikle seg over tid, og som har satt adopsjonsorganisasjonene i Norge en vanskelig økonomisk situasjon. Driftsstøtten bør knyttes til ansvar og funksjoner og bør reguleres jevlig.

Organisasjonene må etter Verdens Barns oppfatning kunne bygge seg opp en sunn økonomi som tåler konjunktursvingninger og endringer i valutakursene. Det bør samtidig være en målsetting at søkerens gebyrer ikke øker vesentlig. Dersom adopsjonsorganisasjonenes rammevilkår forbedres i tråd med utvalgets forslag, vil organisasjonene kunne utvikle flere nye samarbeidsland.

Adopsjonsstøtten til adoptivsøkerne

Adopsjonsutvalget foreslår å øke adopsjonsstøtten til minst 1 G. Verdens Barn støtter dette forslaget.

Det er ingen menneskerett å få barn, men barn har rett til foreldre - så gode foreldre som mulig. Da kan det ikke være slik at godt egnede foreldre velger å ikke adoptere fordi de ikke ser seg råd til det.

Støtten til adoptivforeldre er økonomisk sett ingen stor sak på statsbudsjettet. Men den har en enorm signaleffekt. Og den har stor betydning for den enkelte familie. Det vil gi et betydelig løft for de som ønsker å adoptere, og vil være et viktig tiltak for å sikre flere barn et trygt og godt oppvekstmiljø. Det vil gi et betydelig løft for de som ønsker å adoptere, og vil være et viktig signal om at å adoptere er en likeverdig måte å få barn på.

INTERNASJONALT SAMARBEID (kapittel 14)

Nye samarbeidsland

Det er etter Verdens Barns oppfatning internasjonalt to store hindringer for at flere barn kan få et nytt hjem gjennom adopsjon:

- Manglende lovgivning eller rammebetingelser i barnas opprinnelsesland.
- Seriøse organisasjoner og land, som Norge, blir "utkonkurrert" av mindre seriøse aktører som arbeider under helt andre betingelser.

Norge bør videre styrke det internasjonale engasjementet for å øke antall tiltredelser til Haagkonvensjonen. Tiltredelse til konvensjonen innebærer at barns rettigheter og levekår for mange opprinnelseslands vedkommende vil måtte styrkes og bedres.

Ansvar for etablering av nye samarbeidsland er i dag i praksis overlatt organisasjonene. Adopsjonsutvalget finner at organisasjonene også fremover bør ha ansvar for dette, men at myndighetene i større grad og på ulike måter må bistå organisasjonene slik at organisasjonene også i praksis kan utøve denne funksjonen.

Verdens Barn støtter utvalgets syn. Myndighetene bør i større grad og på ulike måter bistå organisasjonene slik at disse kan ivareta oppgaven med å etablere nye samarbeidsland. Blant annet bør de norske ambassadene i langt større grad kunne bistå når det gjelder den første fasen med å bli kjent med lovgivning og prosessene i landet.

Norge bør også sette trykk på arbeidet med å motvirke adopsjoner som er i strid med

konvensjonen. Internasjonale adopsjoner må følge noen spilleregler for å sikre barn mot overgrep. En adopsjon må være en grundig prosess, der myndigheter, adopsjonsformidlere, domstoler osv. skal kunne kontrollere barnas bakgrunn. Her må det blant annet sikres at barnet er reelt foreldreløst eller av andre årsaker er overgitt til adopsjon.

Det tar tid å sikre at det ikke finnes bedre løsninger for barnet i opprinnelseslandet, kartlegge barnets helse og beslutte at det beste for barnet er å bli adoptert til utlandet. FNs barnekonvensjon sier tydelig i hvilken rekkefølge man skal forsøke å finne en god omsorgssituasjon for barnet (subsidiaritetsprinsippet):

- Førsteprioritet er å forsøke å la barnet få vokse opp i sin nære biologiske familie.
- Dersom dette ikke er mulig, er alternativet å la barnet få bli i storfamilien.
- Dersom det heller ikke finnes løsninger i barnets storfamilie, er alternativet en ny familie, dvs. adopsjon. Primært forsøker man å finne en familie i barnets opprinnelsesland (innenlandsadopsjon).
- Dersom dette ikke er mulig, skal man forsøke å finne en familie i et nytt land (utenlandsadopsjon).
- Å la barnet vokse opp på institusjon er siste alternativ.

Sentralmyndighetene har ansvar for å arbeide nasjonalt og internasjonalt mot adopsjoner som ikke er i tråd med konvensjonen. Det er svært viktig at Norge som seriøs aktør tilstreber å få flere land til å arbeide etter prinsippene i Haag-konvensjonen.

Samtidig bør Norge bistå opprinnelseslandene med å utvikle gode rutiner for gjennomføring av adopsjon etter etiske prinsipper, og gjøre dem i stand til å motstå utilbørlig press fra sterke organisasjoner og nasjoner som ønsker å gjennomføre adopsjon basert på en dårligere etisk standard.

Det er en forutsetning for internasjonal adopsjonsformidling at opprinnelseslandet har et velfungerende adopsjonsinstitutt, samt at subsidiaritetsprinsippet er ivaretatt. Bufdir bistår i dag opprinnelsesland som ønsker å bygge opp lovverk i forbindelse med tiltredelse til Haagkonvensjonen. Myndighetene kan etter Verdens Barns syn øke satsningen på slik bistand.

Det bør være et legitimt politisk mål å legge til rette for at flere barn, som med sikkerhet er reelt foreldreløse og uten andre nære omsorgspersoner, kan sikres oppvekst i en familie gjennom internasjonal adopsjon. Adopsjonsutvalget foreslår styrket engasjement i internasjonalt samarbeid om adopsjon og et økt barnefokus i norsk bistandspolitikk. Verdens Barn støtter dette forslaget.

Krav til søkerne

Adopsjonsutvalget mener at søker som hovedregel ikke bør være eldre enn 40–42 år på søknadstidspunktet for adopsjon av de yngste barna. Utvalget har tatt utgangspunkt i denne øverste aldersgrensen ved formuleringen av sitt forslag, og skriver at “I praksis vil en alder ved søknad på 40–42 år gi en alder ved selve adopsjonen på 45–47 år.”

Verdens Barn er uenige i denne tolkningen, og ønsker å beholde dagens veiledende krav til alder på 45 år. Utvalgets begrunnelse tyder på at det er lagt stor vekt på lange ventetider. Slik er situasjonen i dag for søkere på Kina, som er det landet som har flest søkere på venteliste.

Med bakgrunn i lang ventetid er det i dag et svært begrenset antall nye søkere som velger å søke om adopsjon fra Kina. Imidlertid er det fortsatt flere land som ikke har så lang ventetid

som det her henvises til. I flere land er det mulig å gjennomføre en adopsjon på 1-2 år, i noen tilfeller enda raskere.

I tillegg bør det etter Verdens Barns syn legges større vekt på aldersforskjellen mellom barn og foreldre enn søkerens alder ved søknadstidspunktet. I tillegg ønsker Verdens Barn fortsatt at det i vurderingen skal legges vekt på søkerens totale omsorgsevne, herunder også helsemessige forhold.

Ulike søkergrupper

Utviklingen i Norge og forholdene her i landet har muliggjort at enslige og homofile kan være foreldre. Dette kan skape en forventning om at myndighetene skal arbeide internasjonalt for å imøtekomme bestemte søkergruppers ønsker og behov.

Det er i Norge langt mer positive holdninger til, og bedre rettigheter for, både enslige søkere og homofile par enn hva tilfellet er i de fleste land som formidler barn til adopsjon. Men for å adoptere fra utlandet så må man også tilfredsstillende de kravene som våre samarbeidspartnere fra utlandet stiller.

Ingen av de utenlandske organisasjonene Norge samarbeider med i dag godtar søknader fra homofile par. Når det gjelder enslige søkere, så er det svært få av våre samarbeidsland som tar imot enslige søkere og kun et svært begrenset antall.

Dette betyr imidlertid ikke at ikke loven er viktig. Norske myndigheter må etter Verdens Barns syn forme sine retningslinjer ut fra hvilket syn man i Norge har på hvem som bør kunne adoptere, uavhengig av om det i praksis er mulig. Det norske samfunnets syn på enslige foreldre og homofiles likestilte egenskaper som omsorgspersoner, har stor signaleffekt. Etter vår mening gir også norsk lov et viktig signal til alle de barn i Norge som i dag lever med en forelder eller homofile foreldre.

BARN MED BEHOV FOR SPESIELL STØTTE (kapittel 15)

Barn med behov for spesiell støtte

Realiteten er at det internasjonalt blir stadig flere barn med ulike grader av behov for spesiell støtte. Norge kan ikke følge en politisk kurs der vi i realiteten søker etter bare de lett adopterbare barna og lar andre grupper av barn bli værende igjen i opprinnelseslandene. Samtidig må det overlates til søkerne å ta stilling til om de ønsker å adoptere et barn med behov for spesiell støtte. Søkerens valg må her respekteres.

Adopsjonsutvalget mener det bør legges bedre til rette for at de søkere som ønsker det kan adoptere barn med behov for spesiell støtte. Ved adopsjon gir myndighetene godkjenning til å etablere et foreldreskap. Ved adopsjon av barn med behov for spesiell støtte vil det etter utvalgets syn være både nødvendig og ønskelig med særskilt tilrettelegging fra myndighetenes side for at slike adopsjoner kan være forsvarlige og blir til barnets beste.

Verdens Barn støtter dette synet og vil presisere at arbeidet med å forberede søkerne grundig før adopsjon av et eller flere barn med behov for spesiell støtte, samt oppfølging etter adopsjonen er svært viktig.

Det understrekes at myndighetene i mottakerlandene har et ansvar for å realitetsorientere søkere om hvilke barn som frigis for internasjonal adopsjon. Utvalget foreslår at informasjon og veiledning om adopsjon av barn med behov for støtte gjøres tilgjengelig for allmennheten

på den nye Adopsjonsportalen i Bufetat. Utvalget mener at organisasjonene i praksis har fått for stort ansvar for å veilede søkerne særlig når det gjelder adopsjon av barn med behov for spesiell støtte.

Adopsjonsutvalget stiller seg kritisk til praksisen med «barn søker foreldre»-annonser på adopsjonsforeningenes nettsider og peker på risiko for at innholdet i annonsene kan bli utnyttet på en måte som blir til belastning for barnet nå eller på et senere tidspunkt i livet. Utvalget anbefaler at en slik annonsering kun foregår på lukkede nettsider der bare adoptivforeldre med godkjenning har adgang og at det gis regler for utforming av presentasjonen.

Verdens Barn støtter adopsjonsutvalgets forslag om at myndighetene ska ha et større ansvar for å veilede søkerne særlig når det gjelder adopsjon av barn med behov for spesiell støtte. Imidlertid er Verdens Barn kritiske til at disse sakene kun skal presenteres på lukkede nettsider.

Verdens Barns erfaring er at mange søkere i liten grad har reelt vurdert muligheten for å adoptere et barn med behov for spesiell støtte. Dersom tilgangen til å få informasjon om denne muligheten begrenses for kraftig, er vi redd resultatet vil være at færre barn med slike behov vil få en ny familie.

Retningslinjer for hvordan dette skal gjøre kan være på sin plass. Det vil alltid være en avveining hvordan barna skal presenteres og hvordan personvernet skal ivaretaes. Verdens Barn mener organisasjonene i dag gjør en god jobb med å beskytte barnas integritet. Vi vil samtidig sikre at ikke “det beste blir det godes fiende”, dvs. at hensynet til barnas beste fører til at de ikke får en ny familie. Utgangspunktet må være barnets beste, herunder hva som er alternativet for barnet.

MYNDIGHET OG SAKSBEHANDLING (kapittel 18)

Nye vedtaksorganer

Verdens Barn støtter i prinsippet forslaget fra utvalget om ny organisering ved utredning og forhåndsgodkjenning av adoptivsøkere. Utredning av adoptivsøkere i 5 regioner fremfor dagens modell vil i langt større grad sikre kvaliteten i utredningen.

Imidlertid vil Verdens Barn presisere at dette bygger på noen grunnleggende forutsetninger:

- Det må sikres at behandlingstiden ikke blir urimelig lang. Det må tilstrebes lik behandlingstid i alle regioner. For å oppnå dette er det viktig at regionene gis tilstrekkelig god kapasitet til å dekke hele geografiske området, f.eks. i region nord der det vil være store avstander.
- Det må gjennomføres tiltak for å sikre at det ikke utvikles ulik praktisering av regelverket i de forskjellige regionene.
- Regionsrådene må ha hyppige møter slik at ikke dette blir en unødig ventetid for søkerne.

Fasene

Verdens Barn støtter forslaget om en Fase 1 i utredningen som på et tidlig stadium kan gi avslag til søkere som ikke fyller de formelle kravene for adopsjon. Både av hensyn til søkerne selv og av hensyn til bruk av ressurser vil det være en fordel om slike saker kan avgjøres på et tidlig stadium.

Verdens Barn støtter utvalgets forslag om at dette bør være et enkeltvedtak som det vil være

anledning til å påklage.

Verdens Barn støtter forslaget om obligatorisk adopsjonsforberedende kurs i Fase 2. Et obligatorisk kurs vil kunne forberede søkerne på en god måte, og at søkerne først kontakter adopsjonsorganisasjonene etter at de er ferdige med kursene. Kapasiteten på kurs må være god, slik at ikke kursene i seg selv skaper unødig ventetid for søkerne.

Verdens Barn er i utgangspunktet svært positive til at utredningen i fase 3 flyttes fra barneverntjenesten, slik dette praktiseres i dag, til Bufetat. Dette bør heve kvaliteten på rapportene og på utredningen og sikre beslutningene som skal fattes både i Norge og av myndighetene i barnets opprinnelsesland.

Verdens Barn vil påpeke at det er svært viktig at kapasiteten til utredning er tilstrekkelig, slik at ventetiden ikke blir unødig lang og søkerne sikres likebehandling over hele landet. Etter Verdens Barns oppfatning bør det bør være en maksimal saksbehandlingstid for alle de tre fasene i godkjenningsprosessen på til sammen maksimalt 9 måneder.

Fokus på kvalitet er bra. Verdens Barns syn er imidlertid at kvalitet ikke nødvendigvis er et resultat av tid men av ressurser. Fristene må selvsagt være lange nok til å få hentet inn relevant dokumentasjon. Tydelige frister legger press på utredningsmyndigheten og vil kunne skape forutsigbarhet og likebehandling uavhengig av bosted.

Sosialrapport

Verdens Barn støtter utvalgets forslag om at en sosialrapport til bruk ved tildeling i opprinnelseslandet utarbeides av Bufetat region etter at søker er godkjent. Denne rapporten vil således være et selvstendig dokument laget med det formål at det kan dekke opprinnelseslandets behov for opplysninger.

Dagens sosialrapport i dag i sin helhet til opprinnelseslandet, men dekker ofte likevel ikke opprinnelseslandets behov for opplysninger. Det er adopsjonsorganisasjonen som oversetter sosialrapportene før de sendes opprinnelseslandet, noe som i mange tilfeller er kostbart og bidrar til høye utgifter for organisasjonene og dermed også for søkerne. Verdens Barns erfaring er også at dagens sosialrapporter kan inneholde lokal informasjon som verken er relevant eller forståelig for opprinnelseslandet.

Godkjenningsvedtaket

Adopsjonsutvalget foreslår nye godkjenningsrammer med følgende tre inndelinger:

- «Allmenn godkjenning 0–3 år»
- «Utvidet godkjenning 3–5 år og/eller andre mindre støttebehov»
- «Utvidet godkjenning 5 år+ og/eller andre større støttebehov»

Verdens Barn legger til grunn at disse kategoriene kan benyttes som ramme for utredningen, men at ordlyden må tilpassas situasjonen i det enkelte samarbeidsland. I noen land kan situasjonen kreve andre rammer, for eksempel 0-4 år. Verdens Barn legger videre til grunn at for eksempel godkjenning av søkere i kategorien «Utvidet godkjenning 3–5 år og/eller andre mindre støttebehov» også vil omfatte «Allmenn godkjenning 0–3 år».

Tildeling av foreldre til barnet

Adopsjonsutvalget foreslår at myndighetene skal gi samtykke til tildeling på grunnlag av forslag fra opprinnelseslandet. Denne myndigheten foreslås lagt til regionsrådene.

Etter Verdens Barns oppfatning bør adopsjonsorganisasjonen ha fullmakt til å vurdere om

barnet ligger innenfor den rammen som gjelder for søkers godkjenning. Hvis dette utvilsomt er tilfelle, mener Verdens Barn at adopsjonsorganisasjonen kan sende forslaget til søker som tar stilling til dette. Dersom organisasjonen er i tvil om barnet ligger innenfor søkers godkjenning, eller finner at barnet faller utenfor godkjenningen, skal saken forelegges regionsrådene som har myndighet til å utvide godkjenningen.

Etter Verdens Barn oppfatning vil det medføre urimelig byråkrati og tidsbruk dersom alle tildelinger skal godkjennes av norske myndigheter før adopsjonsorganisasjonen kan sende forslaget til søker. I flere av våre samarbeidsland er det korte tidsfrister før foreldrene skal reise, eventuelt for å delta i domstolens behandling av adopsjonen. I ukompliserte saker bør derfor prinsippet i Haag-konvensjonen om at adopsjonen skal skje uten unødig opphold veie tyngre.

Tiltak for å sikre likebehandling

Verdens Barn støtter Adopsjonsutvalgets forslag til tiltak for å øke likebehandlingen i adopsjonssaker. Verdens Barn deler utvalgets bekymring for manglende likebehandling av søkerne. Det bør blant annet legges til rette for at saksbehandlerne i regionene har tilgang til alle adopsjonssaker elektronisk, uavhengig av regionsforankring. Likeledes bør det utarbeides verktøy som fører statistikk over saksbehandling og tidsbruk i de ulike regionene.

Adopsjonsutvalget foreslår også at Bufdir setter av mer ressurser til tilsynsarbeid samt får ansvar for utadrettet informasjon om adopsjon til allmennheten. Verdens Barn støtter disse forslagene. Etter Verdens Barn oppfatning vil dette styrke adopsjonsarbeidet i Norge og kan også bidra til at tilliten til Norge som samarbeidsland styrkes.

Det er etter Verdens Barns syn viktig at norske myndigheter gjennom Bufdir i større grad har ressurser til å føre tilsyn med norske adopsjonsforeninger, deres samarbeidsorganisasjoner og den delen av adopsjonsprosessen som foregår i utlandet. Bufdir bør prioritere tilsynsreiser i de land Norge samarbeider med om adopsjon. Økt tilsyn kan gi større forståelse for og innsyn i organisasjonenes utfordringer, herunder i opprinnelseslandene.

Bufdir bør være en kompetanseenhet for kunnskap om adopsjon, både for regionene og adopsjonsforeningene, men også for andre som gjennom sitt arbeid kommer i kontakt med adoptivbarn og adoptivforeldre.

Avslutningsvis vil Verdens Barn uttrykke stor tilfredshet med det arbeidet som Adopsjonsutvalget har nedlagt. Dette er kanskje den mest omfattende gjennomgangen av adopsjonsfeltet som noen gang er gjort i Norge, og utredningen viser tydelig at utvalget har fanget opp relevante problemstillinger knyttet til internasjonal adopsjon.

I oppfølgingen av utredningen håper Verdens Barn at helhetsperspektivet som utredningen bærer preg av også blir fulgt opp med praktiske og politiske konsekvenser. Spesielt gjelder dette det internasjonale perspektivet og norske myndigheters ansvar for at flest mulig barn som reelt har behov for en ny familie kan få dette gjennom adopsjon gjennomført innen etisk forsvarlige rammer.